

„Hygienická zařízení“ nebo „sociální zařízení“

„Hygienic equipment“ or „Social equipment“

Doc. Ing. Karel ONDROUŠEK, CSc.

Článek má přispět k přesnějšímu používání pojmů „hygienická zařízení“ a „sociální zařízení“. Architekti, stavební a ostatní odborníci pracující v oblasti projektování, schvalování a provádění staveb často tyto výrazy zaměňují a neuvědomují si jejich podstatný rozdíl.

Klíčová slova: hygienická zařízení, sanitární zařízení, sociální zařízení

Recenzent

MUDr. Ariana Lajčiková, CSc.

The aim of the article is to contribute to more precise use of terms „hygienic equipment“ and „social equipment“. Architects, civil engineering and other specialists working in the sphere of designing, authorising and executing constructions often confuse these terms and are not aware of the fact of their substantial difference.

Key words: hygienic equipment, sanitary equipment, social equipment

Obr. 1. Socha Hygieie v Karlových Varech

Vznik pojmu „hygienický“

Slovo „hygiene“, a od něj odvozené výrazy, je spojeno s dávnou minulostí. Vše začalo u proslulého řeckého lékaře a později boha lékařství Asklépia (lat. Aesculapius, česky Eskulap), syna boha Apollóna a nymfy Korónidy (v řecké mytologii dcery Diovy). Jako bůh byl uctíván teprve od 7. až 6. stol. př. n.l. Jeho dcera Hygieia (lat. Hygia, česky Hygie), zosobnění zdraví, byla často zobrazována jako mladá dívka krmící hada z misky. Tento symbol se udržel ve zdravotnictví dodnes a její jméno dalo vznik pojmu „hygiene“ (řec. hygieia – zdraví, hygieinos – zdraví prospěšný).

Obecně lze říci, že se jedná o zdravotně, nauku o zdravém způsobu života jedince i společnosti. V praxi se setkáme s hygienou obecnou a komunální, práce, výživy, potravin, osobní, sociální, duševní (mentální) apod.

V tomto příspěvku nás zajímá především hygiena osobní, zabezpečovaná v jednotlivých stavbách „hygienickým zařízením“, mylně nazývaným „sociálním zařízením“.

Kulturně historická poznámka

Nejsem si jist, zda zmínkou o umístění sochy Hygieie v ČR přispěji ke správnému používání pojmu „hygienická zařízení“, ale jsem přesvědčen, že každý, kdo uvidí krásnou sochu Hygieie v Karlových Varech na správném výrazu „hygienická zařízení“ alespoň vzpomene.

Socha Hygieie v Karlových Varech byla původně umístěna ve Vřídelní kolonádě u postranního pramenu, který vytryskl r. 1809 při výronu Vřídla a byl nazván pramen Hygieie. Později byla socha umístěna v hale karlovarského muzea (1985 až 2000) a od r. 2001 je opět na Vřídelní kolonádě. Autorem je Vincenc Pilz. Socha byla zakoupena v r. 1879 z pozůstalosti Adolfa Fernkorna, v jehož slévárně byla patrně odlita. Hygieie je v nadživotní velikosti, v klasicistním slohu, materiálem je litina.

Z antiky se zachovalo několik jejích soch a zobrazení na reliéfech. Mezi nejlepší patří Hygieie v petrohradské Ermitáži (římská socha podle řeckého originálu z 3. stol. př.n.l.), v Iraklijském muzeu na Krétě (dvě její sochy s posvátnými hady z 3. až 2. stol. př.n.l.), nebo řezba diptychu ze 4. stol. n.l. v muzeu v Liverpoolu (dvoudílný skládací tabulový oltář).

Správné je používat pojem „hygienická zařízení“

Jak vyplývá z předchozího textu, je „hygiene“ vždy spojena s představou zařízení, které prospívá zdraví. Ať se jedná o jakoukoliv stavbu ve které člověk bydlí, pracuje, vzdělává se, léčí se, sportuje nebo odpočívá, je vždy vybavena přiměřeným hygienickým zařízením.

Označujeme tak prostory koupelen, sprch, záchodů, vybavených vždy zdravotně technickými zařízeními, mezi které patří hlavně umyvadla, umývátky, vany, sprchová zařízení, bidety, pisoáry, záchodové mísy aj. Slouží osobní hygieně každého z nás a přispívají k udržení zdraví jak jednotlivce, tak společnosti. V současnosti se stala nezbytnou součástí každé stavby užívané člověkem.

Hygienická zařízení jsou tedy součástí i tak zvaných „sociálních staveb“, kterými jsou např. nemocnice, zdravotnická střediska, polikliniky nebo ústavy sociální péče, dětské domovy, domovy důchodců, apod.

Přijatelné je i označení „sanitární zařízení“

Označení „sanitární zařízení“ se prakticky stalo synonymem výrazu „hygienická zařízení“. Základem je rovněž slovo „zdraví“ (lat. sanitas). Někdy je slovem „sanita“ označován celý obor zdravotních instalací.

V zahraničí je velmi často používán výraz „sanitární“. Např. v němčině „Sanitärkeramik“ apod. Rovněž ve francouzštině nacházíme označení „équipement sanitaire“, „appareil sanitaire“, v angličtině „sanitary installations“. V ruštině najdeme „sanitarnyj“, „sanitarnaja technika“, „sanitarno-techničeskoje oborudovanie“ atd.

Zavadějící je pojem „sociální zařízení“

Pokud jsme v tomto příspěvku zaměřeni na vyjasnění pojmů v oblasti projektování, realizace a užívání staveb, potom je zaměňování pojmu „hygienická zařízení“ pojmem „sociální zařízení“ zcela zavadějící.

Již ze samotného přídavného jména „sociální“ usuzujeme, že se jedná o pojem týkající se především lidské společnosti (lat. societas – společnost), vztahující se v našem případě na stavby s péčí o nemocné, staré a přestárlé či postižené osoby, léčebny dlouhodobě nemocných, apod. Rovněž pro zaměstnance v průmyslových závodech najdeme některá sociální zařízení jako např. oddechové místnosti, výdejny nápojů v horkých provozech, kuřárny apod.

Z hlediska profesního není správné ztotožňovat hledisko hygienické se sociálním. Odborníci by neměli používat ani zkrácené slangové označení „sociálky“.

Závěr

Pokusil jsem se objasnit, proč bychom měli používat správný výraz při označování hygienických zařízení v budovách. Nemyslím, že tímto příspěvkem omezím používání nesprávného výrazu „sociální zařízení“ nebo dokonce slangového „sociálky“. Doufám však, že pracovníci v oblasti stavebnictví jsou stejného názoru a dají přednost pojmům „hygienická zařízení“, event. „sanitární zařízení“.

Použité zdroje:

- [1] NEUBERT, L., MRÁZ, B.: *Karlovy Vary*, Orbis Praha, 1977
- [2] Sbirka obecně závazných vyhlášek hl.m. Prahy (vydána dne 31.8.1994)
- [3] STRNAD, J.: *Pokyny pro navrhování sociálního, hygienického a kulturního zařízení v průmyslových budovách*, ÚVA Praha, 1968
- [4] KÁBRT, J., VALACH, V.: *Stručný lékařský slovník*, Avicenum, Praha, 1979
- [5] KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*, SPN, Praha, 1981.